

Metodický postup pro tvorbu interpretačních plánů prvků návštěvnické infrastruktury

Účelem interpretačního plánu pro projekty financované z OPŽP je vyhodnotit důvody realizace prvku návštěvnické infrastruktury. Interpretační plán vyhodnotí, jak daný prvek návštěvnické infrastruktury naplňuje koncepční materiály v daném území ve vztahu k předmětům ochrany (plány/zásady péče, souhrny doporučených opatření, koncepce práce s návštěvnickou veřejností nebo obdobné dokumenty apod.), jak daný prvek zapadá do stávající návštěvnické infrastruktury v území a jaké jsou cíle jeho realizace.

Pro účely žádosti o podporu v OPŽP 2021–2027 jsou interpretační plány zpracovány povinně pro tyto prvky návštěvnické infrastruktury (prostředky interpretace):

- návštěvnická střediska,
- informační střediska,
- naučné stezky,
- interpretační prvky (infopanely, pozorovatelný s infopanely),

a to včetně žádostí na jejich rekonstrukci, obnovu, rozšíření nebo doplnění.

Interpretační plány pro prvky návštěvnické infrastruktury (dále jen NI) **zpracovávají všichni oprávnění žadatelé.**

Struktura interpretačního plánu – přílohy žádosti v OPŽP

Obsah interpretačního plánu (dále jen IP) je odrazem plánovacích procesů. Při zpracování IP pro prostředky interpretace v chráněné krajinné oblasti a v národním parku vychází zhotovitel z koncepce práce s návštěvnickou veřejností (zpracovávané pro území CHKO) nebo obdobné koncepce/plánu (zpracovávané pro NP).

Proces přípravy interpretačního plánu, fáze interpretačního plánování

INFORMACE	ANALÝZA	VÝBĚR	AKCE
ZCHÚ a lokality soustavy Natura 2000 a okolí, vč. lokality NI přehled zdrojů území, sledování kontextu (co vše se na místě odehrává, jak místo souvisí se svým okolím),	ZCHÚ a lokality soustavy Natura 2000 a okolí, vč. lokality NI hodnocení informací zjištěných v předchozím kroku,	výběr způsobu interpretace v NI: cíle interpretace, definování cílových skupin interpretace, tvorba sdělení	akční plánování NI: kdo, kde, kdy, co, jak, za kolik

zjišťování kvantitativních a kvalitativních informací o návštěvnicích, sledování stávajícího marketingu místa, přehled a hodnocení stávající interpretace	vyvození závěrů pro další postup, výběr faktů relevantních pro další plánování interpretace	výběr prostředků (forem) interpretace	
---	---	--	--

Obsah interpretačního plánu:

1. ANALYTICKÁ ČÁST

Základní informace o interpretovaném území

- stručná informace o daném území, předmětu ochrany (důvod vyhlášení), přírodovědné charakteristice a historickém vývoji území, stávajícím managementu a poskytovaných službách návštěvníkům,
- stručná informace o existující interpretaci a stávající návštěvnické infrastruktuře v širším okolí realizovaného projektu,
- přehled odborných dokumentů (plán/zásady péče, souhrn doporučených opatření, KPNV, studie krajinného rázu, další obdobné plánovací a strategické dokumenty pro dané území) a jak je předkládaný projekt naplňuje

Smyslem této části není vyčerpávající popis, ale získání přehledu zdrojů, sledování kontextu, přehled a hodnocení stávající interpretace.

Návštěvníci a cílové skupiny

- sumarizace dosavadních znalostí o návštěvnicích, vývoji návštěvníků v čase (počty, věková struktura), výsledky monitoringů návštěvnosti a/nebo výsledky průzkumů návštěvníků realizovaných při zpracovávání interpretačního plánu,
- vylišení cílových skupin z hlediska časového (doba pobytu v území), model způsobu pohybu nebo provozovaných aktivit, podle věku a schopností. U každé skupiny je třeba uvést popis a důvod jejího výběru za cílovou (důvod a souhrn zpracovat do standardizované tabulky viz vzor Tab. 1).

Tab. 1 Cílové skupiny podle významu a dopadu – vzor (cílové skupiny jsou zde uvedeny jen jako příklad, mohou být definovány dle potřeb projektu i jinak)

AKTUÁLNÍ DOPAD NA STAV ÚZEMÍ	VYSOKÝ	D	B	A Pěší – delší pobyty
	STŘEDNÍ	G Horolezci Fotografové	E Pěší – 1 den Cyklisté kondiční Nárazoví filmoví turisté	C Rodiny s dětmi

	NÍZKÝ	I Kešeři Pejskaři Pěší – bivak -	H Teambuilding Hromadné akce Senioři	F Školní skupiny Cykloturisté
		NÍZKÝ	STŘEDNÍ	VYSOKÝ
		ODHADOVANÝ VÝZNAM PRO DLOUHODOBOU PODPORU PÉČE O ÚZEMÍ		

2. PLÁNOVACÍ ČÁST

Cíle interpretace a návštěvnické infrastruktury

- čeho chceme interpretací dosáhnout, jak má působit na návštěvníky, co by si měly různé typy návštěvníků odnášet

- v oblasti znalostí,
- postojů (emocí),
- jak by interpretace měla ovlivnit jejich chování v chráněném území,
- jak by interpretace měla pomoci ochraně předmětů ochrany.

- zde je třeba definovat měřitelné přínosy, výstupy a dopady (způsob měření se uvede v části Evaluace interpretace)

Klíčová sdělení

- vybraná témata, odůvodnění výběru témat a klíčových sdělení, na která bude navazovat interpretace; jedná se o zásadní část interpretačního plánu: z mnoha možností je vybráno několik důležitých dílčích sdělení, která by si návštěvníci měli odnést; výběr těchto sdělení musí logicky navazovat na potenciál území, definované cíle interpretace a cílové skupiny návštěvníků. Tam kde existuje KPNV nebo obdobná plánovací dokumentace jsou klíčová a dílčí sdělení již zpracována. Interpretační plán prvku tedy rozvíjí některé z nich.

Smyslem je efektivní komunikace, a ta vyžaduje strukturovaný přístup: interpretace ve ZCHÚ nebo lokalitě soustavy Natura 2000 je vedena hlavním sdělením, na které navazuje několik (3-5) dílčích sdělení a na ně pak další informace. Sdělení je možné členit podle cílových skupin, pokud se skupiny mezi sebou výrazně liší.

Množství pokrytých témat i rozsah informací musí procházet pečlivým výběrem, protože návštěvník je schopen v jednom celku zpracovat maximálně 4 různá témata (Ham 2013:28).

Prostředky interpretace

- návrh konkrétních způsobů interpretace jednotlivých sdělení pro dané skupiny návštěvníků; výběr prostředků interpretace se provádí až po definici klíčových sdělení, která navazují na předchozí kroky (definice cílů, cílových skupin, výběr relevantních témat); zdůvodnění výběru prostředků interpretace (tzn. proč je nejvhodnější např. návštěvnické středisko, naučná stezka, pozorovatelná, informační panely)

- výběr musí vycházet z možností cílové skupiny a zájmů ochrany přírody směrem k této cílové skupině a též zohledňovat návštěvnickou infrastrukturu v území jiných subjektů

Doprovodná infrastruktura a služby

- plánovaná výstavba doprovodné infrastruktury (např. parkoviště, vymezení stezek, druh stezek, označení apod.) a potenciál rozvoje služeb spojených s interpretací (např. poskytování komentovaných prohlídek, vzdělávacích programů, exkurzí, přednášek, výstav atd.)

Evaluace interpretace nebo prvků návštěvnické infrastruktury

- návrh způsobů hodnocení účinnosti interpretace během realizace projektu (za účelem ověření funkčnosti návrhu např. formou recenzí projektové dokumentace či otestováním jednotlivých plánovaných prvků na skupině lidí) a po zprovoznění návštěvnického střediska, informačního střediska či prvku (naučné stezky atd.) za účelem ověření naplnění cílů projektu tj. osvěta návštěvníků, změna jejich přístupu k ochraně přírody, usměrnění pohybu návštěvníků atd.; způsoby průběžné evaluace, která umožní zkvalitňování interpretace během provozu.

Nejčastější techniky evaluace interpretace jsou např. formou pozorování (např. kolik lidí se zastaví u panelu naučné stezky, kolik si ho čte apod.), neformální konverzace či strukturované interview s návštěvníkem, otestování skupiny, analýza zápisků z návštěvnických knih, kritické hodnocení apod.

Plán realizace

- plán postupných kroků, včetně odpovědností jednotlivých subjektů a institucí
- vyznačení jednotlivých prostředků interpretace (prvků) v mapě

3. PŘÍLOHY

- výstupy z plánovacích jednání, seznamy fenoménů (tzn. předmětů interpretace), mapové podklady, sumarizované výsledky výzkumů návštěvníků, audity zážitku návštěvníka, atd.

Slovníček pojmů

Audit zážitku návštěvníka – studie, která sleduje zkušenost návštěvníka od mediálního obrazu území po samotnou návštěvu a její dopad; všímá si především očekávání, možností jejich naplnění a ovlivnění; v oblasti ovlivnění dojmu přímo na místě interpretace je důležitá především tzv. vstupní fáze (prvotní strukturace očekávání) a výstupní fáze (uzavření a zhodnocení zážitku)

Evaluace interpretace – hodnocení dosažení cílů a účinnosti interpretace

Interpretace přírodního a kulturního dědictví – je vzdělávací aktivita, jejímž cílem je odkrýt hlubší smysl a vztahy s pomocí původních objektů, přímé zkušenosti a ilustrativních prostředků; je proces komunikace sdělení o přírodním a kulturním dědictví inspirující návštěvníky k hlubšímu porozumění životnímu prostředí

Klíčové sdělení – zpravidla jednovětné sdělení, které by mělo návštěvníkovi utkvět v paměti po absolvování interpretace (např. Vysídlení obcí v Českém lese z důvodu vzniku hraničního pásma vedlo ke vzniku nových biotopů, zplanění domácích rostlin a zachování přírodě blízkých vodních poměrů.); samotné sdělení nemusí během interpretace vůbec zaznít, ale návštěvník by k němu měl samostatně dospět; v území CHKO vycházejí ze sdělení definovaných v koncepcích práce s návštěvnickou veřejností a jsou zohledněna (využita) i v interpretačním plánu prvku (např. pro návštěvnické středisko, naučnou stezku)

Prostředky interpretace – konkrétní formy komunikace s návštěvníkem – interpretační panely, brožury, modely, expozice apod.; na úrovni expozic se za prostředky interpretace považují jednotlivé části expozice

Téma interpretace – oblast, kterou se interpretace zabývá (například vysídlení obcí v území a jeho vliv na přírodu), nemělo by být definováno příliš široce (voda, geologie apod.), protože široce definované téma není možné v rámci interpretace postihnout, což vede k důrazu na „velké pravdy“ (koloběh vody v přírodě, geologická historie), které jsou většinou vzdálené jak návštěvníkům, tak i interpretaci konkrétního území či fenoménu

Návštěvnícké středisko (NS) je samostatný objekt specifický umístěním na zajímavém až atraktivním místě nebo u zajímavého fenoménu, zpravidla ve zvláště chráněném území a území soustavy Natura 2000, ve kterém se podávají komplexní informace o zvláště chráněném území, o ochraně přírody a krajiny, o místě samém, o možnostech pohybu a pobytu v chráněném území a poskytuje další informace nezbytné pro bezpečný pohyb návštěvníků. Může poskytovat informace i z oblasti cestovního ruchu. Je zde umístěno veřejné sociální zázemí. V NS se nachází výchovně vzdělávací a interaktivní expozice (min. 60 % vnitřní plochy objektu) o přírodě a historii, prezentují se filmy a mapy. NS poskytuje speciální programy s průvodci, organizované exkurze, přednášky apod. NS na území CHKO, NPR a NPP se sdružují do sítě v rámci programu AOPK ČR „Dům přírody“ a jejich činnost je koordinována.

Informační středisko (IS) je malé zařízení poskytující ve zvláště chráněném území informace o všech službách souvisejících s ochranou přírody a krajiny v daném chráněném území nebo jeho části. Může být součástí naučné stezky. IS na území CHKO, NPR a NPP se sdružují do sítě v rámci programu AOPK ČR „Dům přírody“ a jejich činnost je koordinována.

Tab. 2 Klíčové rozdíly mezi návštěvníckými a informačními středisky

	Návštěvnícké středisko: celoplošná úroveň	Informační středisko: lokální úroveň
Prioritní účel	Interpretace konkrétního ZCHÚ, usměrňování návštěvníků	Interpretace a informace o dané lokalitě v rámci ZCHÚ, usměrňování návštěvníků
Prioritní aktivita	Expozice, informace a služby pro návštěvníky ZCHÚ	Informace pro návštěvníky ZCHÚ
Provoz	Zpravidla celoroční	Zpravidla sezonní
Prioritní znalosti a zkušenosti pracovníků	Interpretační kompetence, průvodcování, poskytování turistických informací	Interpretační kompetence, poskytování turistických informací
Prioritní vazba na strategické dokumenty	Koncepce práce s návštěvníckou veřejností, plán/zásady péče o ZCHÚ	Koncepce práce s návštěvníckou veřejností, plán/zásady péče o ZCHÚ, regionální dokumenty

Abecední seznam zkratk

DP – Dům přírody, návštěvnické středisko CHKO ve stejnojmenném programu Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky

CHKO – chráněná krajinná oblast

IP – interpretační plán

IS – informační středisko

KPNV – koncepce práce s návštěvnickou veřejností v CHKO

NI – návštěvnická infrastruktura

NP – národní park

NS – návštěvnické středisko

ZCHÚ – zvláště chráněné území

Seznam doporučené literatury

- ✚ Brochu, L. (2003) Interpretative Planning: The 5-M Model for Successful Planning Projects. Fort Collins: National Association for Interpretation
- ✚ Brown, L., C. (2015) Creating an Interpretation Plan: an introduction. AHI Best Practice Guidelines. Kent: Association for Heritage Interpretation.
- ✚ Carter, J. ed (2001) A Sense of Place – An Interpretive Planning Handbook. [online] Tourism and the Environment Initiative, Inverness. Dostupné z < <http://www.scotinterpnet.org.uk> > v ČR vyšlo doplněné jako Ptáček, L. et al (2004): Interpretace místního dědictví. Brno: Veronica pro Nadaci Partnerství
- ✚ Ham, S. (2013) Interpretation – Making a Difference on Purpose. Golden CO: Fulcrum Publishing
- ✚ Ptáček, L., Růžička, T., Medek, M., Hušková, B., Banaš, M. (2012) Jak předkládat svět. Brno: Partnerství o.p.s
- ✚ Veverka, J. (1998) Interpretive Master Planning. Tustin: Acorn Naturalists
- ✚ National Association for Interpretation, (2009) Standards and Practices for Interpretive Planning [online], přeložil Michal Medek, 2015 - dostupné z: http://www.medek.us/ftp/Dobra_praxe_planovani_interpretace_NAI.pdf

Platné interpretační plány a KPNV dostupné z:
https://drusop.nature.cz/ost/archiv/odborna_lit/